

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 331/04-70

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Bárányu vo veci sťažnosti RSDr. Jána Hartmana, CSc., bytom S., zastúpeného advokátom JUDr. M. M., Advokátska kancelária, B., pre namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004 na verejnom zasadnutí 16. marca 2005 takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004 p o r u š i l základné právo RSDr. Jána Hartmana, CSc., na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004 z r u š u j e a v e c v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý zaplatiť náhradu trov konania RSDr. Jána Hartmana, CSc., v sume 28 010 Sk (slovom dvadsaťosemtisícdesať slovenských

korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. M. M., Advokátska kancelária, do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti RSDr. Jána Hartmana, CSc., vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 331/04-29 z 3. novembra 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť RSDr. Jána Hartmana, CSc., bytom S. (ďalej len „sťažovateľ“), z 1. júna 2004 v časti týkajúcej sa namietaného porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004.

Sťažovateľ bol ako odporca v konaní o výživné pre plnoleté dieťa rozsudkom Okresného súdu Malacky (ďalej len „okresný súd“) č. k. 4 C 32/00-108 z 12. novembra 2002 zaviazaný prispievať na výživu navrhovateľky A. K. (predtým H.), bytom S. (ďalej len „navrhovateľka“), sumou 2 000 Sk mesačne s účinnosťou od 12. septembra 2000. Zročné výživné za čas od 12. septembra 2000 do 31. októbra 2002 povolil okresný súd sťažovateľovi splácať spolu s bežným výživným po 500 Sk mesačne počnúc právoplatnosťou rozsudku. Sťažovateľ napadol rozsudok odvolaním.

Dňa 2. júla 2003 bol právnemu zástupcovi sťažovateľa doručený rozsudok Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 3 Co 34/03-143 z 24. apríla 2003, ktorým krajský súd rozsudok okresného súdu (ako súdu prvého stupňa) v napadnutej časti o určení výživného potvrdil a v časti týkajúcej sa výroku o zročnom výživnom rozsudok zmenil tak, že zročné výživné v sume 55 525 Sk povolil sťažovateľovi splácať po 1 500 Sk mesačne

počnúc právoplatnosťou rozsudku vždy do 15. dňa v mesiaci. Odvolací súd zmenil napadnutý rozsudok v časti výroku o zročnom výživnom poukazujúc na § 220 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) s odôvodnením, že okresný súd rozsudkom č. k. 5 C 262/99- 39 zo 4. septembra 2002, ktorý nadobudol právoplatnosť 4. januára 2003, zrušil osvojenie navrhovateľky sťažovateľom s tým, že navrhovateľka bude užívať svoje predošlé priezvisko K. [§ 73 ods. 1 a 3 zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“)]. Navrhovateľka uznala, že vyživovacia povinnosť odporcu k nej zanikla dňom 4. januára 2003. Na základe rozsudku o zrušení osvojenia vyčíslil krajský súd zročné výživné (vychádzajúc zo sumy výživného 2 000 Sk mesačne za obdobie od 12. septembra 2000 do 4. januára 2003 s tým, že sťažovateľ výživné na navrhovateľku neplatil vôbec) na sumu 55 525 Sk, ktorú povolil odporcovi splácať v splátkach po 1 500 Sk mesačne.

Sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu uviedol, že 4. augusta 2003 podal na okresnom súde dovolanie, ktorým sa domáhal zrušenia rozsudku krajského súdu č. k. 3 Co 34/03-143 z 24. apríla 2003 z dôvodu, že postupom krajského súdu v odvolacom konaní mu bola odňatá možnosť konať pred súdom a došlo k porušeniu jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Aj napriek tomu, že okresný súd 4. decembra 2003 v predkladacej správe pre najvyšší súd (ako súd dovolací) konštatoval podanie dovolania na pošte 4. augusta 2003, teda v zákonnej lehote jedného mesiaca od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004 dovolanie sťažovateľa odmietol podľa § 243b ods. 4 v spojení s § 218 ods. 1 písm. a) OSP ako oneskorené. Sťažovateľ v tejto súvislosti okrem iného namietal, že najvyšší súd nemal oprávnenie skúmať včasnosť alebo oneskorenosť podania dovolania, pretože túto právomoc mal v zmysle § 209 OSP (v znení účinnom do 31. augusta 2003) v spojení s § 372i OSP súd prvého stupňa.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu žiadal, aby ústavný súd nálezom vo vzťahu k tej časti sťažnosti, ktorá bola prijatá na ďalšie konanie, takto rozhodol: „*Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovuje,*

že právoplatným uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Cdo 159/03 zo dňa 28. 1. 2004 (...) bolo porušené nasledovné základné právo alebo sloboda:

Právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Ústavný súd zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu SR aj (...) a zakazuje (...) pokračovať v porušovaní vyššie uvedeného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. (...)“

Sťažovateľ zároveň žiadal priznať finančné zadostučinenie vo výške 100 000 Sk z titulu „nemajetkovej ujmy“ a vo výške 18 000 Sk ako náhradu „majetkovej škody“, ktorú utrpel v dôsledku núteného výkonu rozsudku okresného súdu č. k. 4 C 32/00-108 z 12. novembra 2002 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 3 Co 34/03-143 z 24. apríla 2003. V podaní z 3. decembra 2004 sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu ústavnému súdu oznámil, že v zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde súhlasí s upustením od verejného ústneho pojednávania v predmetnej veci.

Na základe výzvy ústavného súdu zo 16. novembra 2004 v spojení s výzvou ústavného súdu zo 17. januára 2005 sa k sťažnosti sťažovateľa podaním sp. zn. KP 8/05-5 z 28. januára 2005 vyjadril najvyšší súd prostredníctvom svojho predsedu, ktorý okrem iného uviedol: „Sťažovateľ vo svojej sťažnosti v časti týkajúcej sa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. januára 2004 sp. zn. 5 Cdo 159/03, ktorým bolo odmietnuté jeho dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 24. apríla 2003 sp. zn. 3 Co 34/03, uviedol, že prvostupňový súd (Okresný súd Malacky) konštatoval včasnosť podaného dovolania, zatiaľ čo Najvyšší súd, ako súd dovolací, dovolanie odmietol ako oneskorene podané. V súvislosti s tým vyslovil názor, že dovolací súd nemal oprávnenie skúmať včasnosť alebo oneskorenosť podania dovolania, pretože túto právomoc mal v zmysle ustanovenia § 209 Občianskeho súdneho poriadku v znení do 31. 8. 2003 prvostupňový súd.

S týmto názorom sťažovateľa nesúhlasím. Dovolací súd nie je viazaný údajmi prvostupňového súdu v otázke včasnosti podaného dovolania, uvedenými v predkladacej

správe o predložení věci na rozhodnutie o podanom dovolaní. Ak totiž Najvyšší súd v zmysle ustanovenia § 10a O. s. p. rozhoduje o dovolaniach proti rozhodnutiam krajských súdov, ako odvolacích súdov a ak v zmysle ustanovenia § 218 ods. 1 písm. a) O. s. p. v spojení s § 243b ods. 4 rozhoduje o odmietnutí dovolania z dôvodu jeho oneskoreného podania, je nepochybne oprávnený skúmať včasnosť podania tohto mimoriadneho prostriedku. Ide o logický dôsledok uvedeného spôsobu rozhodnutia, ktorému musí predchádzať zistenie existencie dôvodu pre odmietnutie dovolania. Účelom ustanovenia § 209 O. s. p. v znení do 31. 8. 2003, upravujúceho postup prvostupňového súdu, bolo zrýchlenie súdneho konania, teda nevykonávanie ďalších úkonov, ak sú podľa súdu prvého stupňa dané dôvody brániace konaniu o opravnom prostriedku.

Navrhujem vysloviť nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky, že základné právo sťažovateľa RSDr. Jána Hartmana, CSc. na súdnu ochranu, zaručené článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004 porušené nebolo.

Netrvám na tom, aby Ústavný súd konal vo veci samej na verejnom ústnom pojednávaní a súhlasím s upustením od tohto pojednávania.“

V rámci prípravy meritórneho prerokovania predmetnej veci si ústavný súd vyžiadal spisový materiál týkajúci sa právnej veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 4 C 32/00 a následne vyjadrenie Slovenskej pošty, a. s., k dátumu podania listovej zásielky obsahujúcej dovolanie sťažovateľa v uvedenej veci na poštovú prepravu.

Vzhľadom na potrebu doplnenia dokazovania nariadil predseda senátu ústavného súdu vo veci ústne pojednávanie (§ 30 ods. 1 zákona o ústavnom súde) aj napriek tomu, že obaja účastníci konania pred ústavným súdom súhlasili s upustením od ústneho pojednávania v danej veci podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Na ústnom pojednávaní, ktoré sa konalo 2. marca 2005 za účasti právneho zástupcu sťažovateľa (zástupca najvyššieho súdu sa na pojednávaní nezúčastnil, miesto a čas konania verejného ústneho pojednávania boli najvyššiemu súdu riadne a včas oznámené), vykonal ústavný súd dokazovanie obsahom súdneho spisu týkajúceho sa právnej veci vedenej na

okresnom súde pod sp. zn. 4 C 32/00 a následne vyjadrením Slovenskej pošty, a. s., k dátumu podania listovej zásielky obsahujúcej dovolanie sťažovateľa na poštovú prepravu (list z 20. októbra 2004).

Právny zástupca sťažovateľa v rámci vyjadrenia k stanovisku predsedu najvyššieho súdu vo veci z 28. januára 2005 uviedol argumenty, ktorých podstata je obsiahnutá už v písomnom odôvodnení sťažnosti z 1. júna 2004, poukázuc navyše na obsah vyjadrenia Slovenskej pošty, a. s., z 20. októbra 2004.

Na záver pojednávania zhrnul právny zástupca sťažovateľa svoje návrhy vo vzťahu k tej časti sťažnosti, v ktorej bola prijatá na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu z 3. novembra 2004, žiadajúc, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že právoplatným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004 bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, aby ústavný súd zrušil označené uznesenie najvyššieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie s tým, že mu zároveň zakáže pokračovať v porušovaní vyššie uvedeného práva na súdnu a inú právnu ochranu, aby ústavný súd priznal sťažovateľovi finančné zadost'učinenie vo výške 100 000 Sk ako náhradu nemajetkovej ujmy a náhradu trov konania. Na návrhu týkajúcom sa priznania finančného zadost'učinenia sťažovateľovi vo výške 18 000 Sk ako náhrady škody v dôsledku núteného výkonu rozsudku okresného súdu č. k. 4 C 32/00-108 z 12. novembra 2002 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 3 Co 34/03-143 z 24. apríla 2003 právny zástupca netrval, pretože sťažnosť v časti týkajúcej sa namietaného porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu rozsudkom krajského súdu č. k. 3 Co 34/03-143 z 24. apríla 2003 ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný skutkový stav týkajúci sa predmetnej veci.

Dňa 2. júla 2003 bol právnenému zástupcovi sťažovateľa doručený rozsudok krajského súdu č. k. 3 Co 34/03-143 z 24. apríla 2003, ktorým krajský súd (ako súd odvolací) potvrdil prvostupňový rozsudok okresného súdu č. k. 4 C 32/00-108 z 12. novembra 2002 v napadnutej časti o určení výživného a v časti týkajúcej sa výroku o zročnom výživnom rozsudok zmenil tak, že zročné výživné v sume 55 525 Sk povolil sťažovateľovi splácať po 1 500 Sk mesačne počnúc právoplatnosťou rozsudku vždy do 15. dňa v mesiaci. Odvolací súd zmenil napadnutý rozsudok v časti výroku o zročnom výživnom poukazujúc na § 220 ods. 2 OSP s odôvodnením, že okresný súd rozsudkom č. k. 5 C 262/99- 39 zo 4. septembra 2002, ktorý nadobudol právoplatnosť 4. januára 2003, zrušil osvojenie navrhovateľky sťažovateľom. Na základe rozsudku o zrušení osvojenia vyčíslil krajský súd zročné výživné (vychádzajúc zo sumy výživného 2 000 Sk mesačne za obdobie od 12. septembra 2000 do 4. januára 2003 s tým, že sťažovateľ výživné na navrhovateľku neplatil vôbec) na sumu 55 525 Sk, ktorú povolil odporcovi splácať v splátkach po 1 500 Sk mesačne.

Sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu podal na okresnom súde dovolanie, ktorým sa domáhal zrušenia rozsudku krajského súdu č. k. 3 Co 34/03-143 z 24. apríla 2003 okrem iného z dôvodu, že postupom krajského súdu v odvolacom konaní mu bola odňatá možnosť konať pred súdom a došlo k porušeniu jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Dovolanie zo 4. augusta 2003 bolo okresnému súdu doručené 6. augusta 2003.

Listom z 2. septembra 2003 (č. 1. 179) vyzval okresný súd právneho zástupcu sťažovateľa okrem iného na „(...) doručenie dokladu o podaní dovolania na pošte, nakoľko podacia pečiatka pošty je nečitateľná.“ Právny zástupca sťažovateľa reagoval na výzvu okresného súdu listom z 29. septembra 2003, v ktorom poukazujúc na okamih doručenia podania okresnému súdu „... o 8⁰³ dňa 6. 8. 2003...“ tvrdil, že nemohlo byť podané na pošte neskôr ako 4. augusta 2003, teda v zákonom stanovenej lehote. Vec bola najvyššiemu súdu predložená 16. decembra 2003. V predkladacej správe okresný súd uviedol, že dovolanie bolo podané na pošte v zákonom stanovenej lehote 4. augusta 2003.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004 dovolanie sťažovateľa odmietol podľa § 243b ods. 4 v spojení s § 218 ods. 1 písm. a) OSP ako oneskorené. V odôvodnení svojho rozhodnutia najvyšší súd okrem iného uviedol: „*Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný (pozn., sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom). Žiadal, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Poukazoval najmä na to, že postupom odvolacieho súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom.*

(...)

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) skôr, než sa mohol dovolaním vecne zaoberať, skúmal včasnosť jeho podania, pričom zistil, že bolo podané oneskorene.

Podľa § 240 ods. 1 O. s. p. účastník môže podať dovolanie do jedného mesiaca od právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu na súde, ktorý rozhodoval v prvom stupni.

Podľa § 57 ods. 1 veta prvá lehoty určené podľa týždňov, mesiacov alebo rokov končia sa uplynutím toho dňa, ktorý sa svojim označením zhoduje s dňom, keď došlo k skutočnosti určujúcej začiatok lehoty, a ak ho v mesiaci niet, posledným dňom mesiaca.

V preskúmvanej veci je z obsahu spisu zrejmé, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nadobudol právoplatnosť dňa 2. júla 2003 (teda dňom jeho doručenia zástupcom účastníkov), pričom právoplatnosť je na ňom týmto dňom aj vyznačená. Pretože právoplatnosť je skutočnosťou určujúcou začiatok jednomesačnej lehoty na podanie dovolania v zmysle citovaného ustanovenia § 240 ods. 1 O. s. p., pripadol koniec tejto lehoty na deň 2. augusta 2003, ktorý sa svojim označením zhoduje s dňom právoplatnosti. Pretože 2. augusta 2003 bola sobota, bol posledným dňom lehoty na podanie dovolania najbližší nasledujúci pracovný deň, t. j. pondelok 4. augusta 2003 (§ 57 ods. 2 veta druhá O. s. p.). Z odtlačku poštovej pečiatky na obálke pripojenej k dovolaniu je ďalej zrejmé, že dovolanie bolo podané na pošte dňa 5. augusta 2003, teda oneskorene.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie žalovaného podľa § 243b ods. 4 v spojení s § 218 ods. 1 písm. a) O. s. p. ako oneskorené odmietol.“

V spise okresného súdu týkajúceho sa konania vedeného pod sp. zn. 4 C 32/00 je ako č. 1. 168 pripojená poštová obálka, v ktorej bolo 6. augusta 2003 okresnému súdu doručené

dovolanie sťažovateľa zo 4. augusta 2003. Dátum podania dovolania na poštovú prepravu nie je z odtlačku podacej pečiatky na obálke podania čitateľný.

Slovenská pošta, a. s., vo svojom vyjadrení z 20. októbra 2004 k dátumu podania listovej zásielky obsahujúcej dovolanie sťažovateľa na poštovú prepravu (po predložení originálu poštovej obálky uvedeného podania) s poukazom na skutočnosť, že išlo o obyčajnú listovú zásielku 2. triedy, uviedla: „(...) *Keďže je na obálke uvedená pečiatka Okresného súdu v Malackách, na základe ktorej je zrejmé, že tento Okresný súd zaevidoval uvedenú zásielku dňa 06. 08. 2003 (streda), je možné stanoviť len predpokladaný dátum podania predmetnej zásielky.*

Pošta sa pri distribúcii zásielok riadi platnými lehotami dopravy zásielok, ktoré upravuje článok 7 Poštových podmienok. Predpokladaná lehota dopravy pre listy 2. triedy je v zmysle tohto článku stanovená na D + 2, tzn. že zásielka bude dodaná adresátovi najneskôr druhý deň po dni podania. Táto lehota dopravy bola platná aj v roku 2003. Podľa uvedeného môžeme predpokladať podaj zásielky na deň 04. 08. 2003 (pondelok).

I keď je pečiatka podacej pošty na zásielke značne nečitateľná, možným dňom podania by na základe čiastočne čitateľných údajov mohol byť aj deň 03. 08. 2003 (nedeľa). Uvedené by bolo možné ak by bola zásielka podaná na niektorej pošte v obvode mesta Bratislava, ktorá má otváracie hodiny i v čase víkendu.“

III.

1. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (...).

Podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v (...) čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie zákonných ustanovení príslušných procesných predpisov musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Všeobecný súd musí teda vykladať a používať ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu bez zákonného podkladu. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že všeobecné súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 OSP) (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04).

Právo na súdnu ochranu nie je absolútne, ale v záujme zaistenia najmä právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom stanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a pod. Vzhľadom na význam práva na súdnu ochranu v právnom štáte však pre záver o nesplnení podmienok konania nepostačuje iba pochybnosť o ich splnení, ale nesplnenie podmienok konania musí byť preukázané mimo rozumných pochybností.

Pokiaľ teda všeobecný súd nemá záver o nedodržaní zákonom ustanovenej procesnej lehoty na podanie opravného prostriedku preukázaný mimo rozumných pochybností, musí vychádzať z predpokladu, že opravný prostriedok v zákonnej lehote podaný bol.

2. Z okolností posudzovaného prípadu je zrejmé, že pre posúdenie otázky včasnosti podania dovolania sťažovateľom bolo rozhodujúce, či bola poštová zásielka obsahujúca uvedené podanie odovzdaná na poštovú prepravu 4. augusta 2003 alebo 5. augusta 2003 (§ 240 ods. 1, § 57 OSP).

Ustanovenie § 240 ods. 1 OSP ustanovuje zákonnú lehotu na podanie dovolania ako jeden z objektívnych procesných predpokladov meritórneho prerokovania dovolania (popri všeobecných procesných podmienkach a podmienkach prípustnosti dovolania vo vzťahu k zákonom vymedzeným rozhodnutiam). Rozhodnutie o ich splnení je v právomoci dovolacieho súdu (§ 243b ods. 4 OSP v spojení s § 218 ods. 1 OSP), z čoho taktiež vyplýva oprávnenie dovolacieho súdu uvedené otázky v rámci dovolacieho konania samostatne preskúmať a posúdiť.

Nemožno teda súhlasiť s argumentáciou právneho zástupcu sťažovateľa, podľa ktorého bol najvyšší súd v zmysle § 209 OSP (v znení účinnom do 31. augusta 2003) v spojení s § 372i OSP viazaný údajom súdu prvého stupňa o dátume a včasnosti podania dovolania uvedeným v predkladacej správe v súvislosti s predložením veci dovolaciemu súdu.

S oprávnením dovolacieho súdu samostatne posúdiť a rozhodnúť otázku podania dovolania v zákonom stanovenej lehote je však zároveň spojená jeho ústavná zodpovednosť, aby skutkové okolnosti významné pre posúdenie splnenia alebo nesplnenia procesných podmienok uplatnenia práva na súdnu ochranu účastníkom konania boli preukázané mimo rozumných pochybností.

Spôsob, akým najvyšší súd posúdil skutkovú otázku dátumu podania dovolania na pošte, však vzbudzuje závažné pochybnosti. Z dôkazov vykonaných v konaní pred

ústavným súdom (oboznámením s údajmi na poštovej obálke, v ktorej bolo 6. augusta 2003 okresnému súdu doručené dovolanie sťažovateľa zo 4. augusta 2003, obsahom listu okresného súdu právneho zástupcovi sťažovateľa z 2. septembra 2003 a obsahom vyjadrenia Slovenskej pošty, a. s., z 20. októbra 2004 k dátumu podania listovej zásielky obsahujúcej dovolanie sťažovateľa na poštovú prepravu) vyplýva, že dátum podania dovolania na poštovú prepravu nie je z odtlačku podacej pečiatky na obálke podania čitateľný. Záver najvyššieho súdu v sťažovateľom napadnutom rozhodnutí, podľa ktorého *„Z odtlačku poštovej pečiatky na obálke pripojenej k dovolaniu je ďalej zrejmé, že dovolanie bolo podané na pošte dňa 5. augusta 2003, teda oneskorene“*, považuje preto ústavný súd za zjavne neodôvodnený, a tak odporujúci požiadavke preukázania nesplnenia procesných podmienok uplatnenia práva na súdnu ochranu účastníkom konania mimo rozumných pochybností.

Tieto skutočnosti a závery viedli ústavný súd k výroku o tom, že najvyšší súd svojím uznesením sp. zn. 5 Cdo 159/03 z 28. januára 2004, ktorým odmietol dovolanie sťažovateľa podľa § 243b ods. 4 v spojení s § 218 ods. 1 písm. a) OSP ako oneskorené, porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy.

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie označeného základného práva sťažovateľa, tak ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia, a v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 140 ústavy a § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde rozhodnutie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, v ktorom je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Vzhľadom na viazanosť najvyššieho súdu právnym názorom ústavného súdu, ktorá vyplýva priamo zo zákona, nepovažoval ústavný súd samostatný výrok, ktorým by najvyššiemu súdu zakázal pokračovať v porušovaní základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, za potrebný, preto sťažnosti v uvedenej časti nevyhovel.

Povinnosťou najvyššieho súdu v ďalšom postupe konania bude vecou sa opätovne zaoberať. Pokiaľ ide o otázku včasnosti podania dovolania, je na najvyššom súde, či bude

vychádzať z dosiaľ zadovážených podkladov - poštovej obálky, v ktorej bolo 6. augusta 2003 okresnému súdu doručené dovolanie sťažovateľa zo 4. augusta 2003, z listu okresného súdu právneho zástupcovi sťažovateľa z 2. septembra 2003 a z vyjadrenia Slovenskej pošty, a. s., z 20. októbra 2004 k dátumu podania listovej zásielky obsahujúcej dovolanie sťažovateľa na poštovú prepravu - ktoré spochybňujú podanie dovolania po uplynutí zákonnej lehoty (v takom prípade bude potrebné vychádzať z predpokladu, že uvedený opravný prostriedok bol podaný v zákonnej lehote), alebo v rámci preskúmania včasnosti podania dovolania bude zisťovať dátum podania dovolania na poštovú prepravu aj inými spôsobmi (napr. prostredníctvom odbornej expertízy) a vo veci bude ďalej postupovať s prihliadnutím na ich výsledok.

3. Sťažovateľ žiadal prostredníctvom svojho právneho zástupcu priznať mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk z titulu „nemajetkovej ujmy“.

Podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť zrušením rozhodnutia alebo opatrenia, resp. uvedením do pôvodného stavu (I. ÚS 15/02).

Vzhľadom na okolnosti uvedeného prípadu považoval ústavný súd za dostatočnú a účinnú nápravu výrok ústavného súdu deklarujúci porušenie základného práva sťažovateľa, ako aj následné zrušenie rozhodnutia najvyššieho súdu, ktorým došlo k porušeniu tohto základného práva, a vrátenie veci najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

4. Sťažovateľ žiadal priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktorej výšku vyčíslil právny zástupca sťažovateľa sumou 34 112 Sk. Trovy právneho zastúpenia právny zástupca sťažovateľa bližšie špecifikoval ako odmenu za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti, podanie z 3. decembra 2004) vykonané v roku 2004 (3 x 4670 Sk), odmenu za tri úkony právnej služby (nahliadnutie do spisu 2. marca 2005, účasť na ústnom pojednávaní 2. marca 2005 a účasť na ústnom pojednávaní 16. marca 2005) vykonané v roku 2005 (1 400 Sk + 2 650 Sk + 1 400 Sk),

náhradu za stratu času (cesty realizované v súvislosti s pojednávaniami konanými 2. marca 2005 a 16. marca 2005) vo výške 12 500 Sk (50 polhodín x 250 Sk) a úhradu cestovného vo výške 2 152 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o požadovanej náhrade trov vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Podľa § 20 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“) účinnnej od 1. januára 2005 patrí advokátovi za úkony právnych služieb vykonané pred dňom nadobudnutia účinnosti tejto vyhlášky odmena podľa doterajších predpisov.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa preto ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. d) a ods. 3, § 15, § 16 ods. 3 a 4, § 17 ods. 1 a § 20 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v spojení s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8 prvou vetou, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“) s tým, že predmetom konania pred ústavným súdom o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy je ochrana základných ľudských práv a slobôd. Predmet tohto konania je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadosťučinením, ktoré predstavuje predovšetkým náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch, alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (III. ÚS 34/03, I. ÚS 129/03).

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v období od 1. januára 2004 v konaní pred ústavným súdom predstavuje 4 534 Sk (v období od 1. januára 2005 predstavuje 2 501 Sk) a hodnota režijného paušálu 136 Sk (v období od 1. januára 2005 predstavuje 150 Sk).

V súlade s týmito ustanoveniami možno teda trovy konania vyčísliť ako súčet odmeny za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2004 (v prípade podania z 3. decembra 2004 nejde o písomné podanie týkajúce sa veci samej) vrátane režijného paušálu ($2 \times 4\,534 \text{ Sk} + 2 \times 136 = 9\,340 \text{ Sk}$), odmeny za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2005 (za účasť na pojednávaní konanom v súvislosti s vyhlásením rozhodnutia 16. marca 2005 patrí polovica odmeny, za nahliadnutie do spisu náhrada trov nie je priznaná) vrátane režijného paušálu ($2\,501 \text{ Sk} + 1\,251 \text{ Sk} + 2 \times 150 \text{ Sk} = 4\,052 \text{ Sk}$), náhrady za stratu času ($50 \text{ polhodín} \times 250 \text{ Sk} = 12\,500 \text{ Sk}$) a cestovné ($2 \times 538 \text{ Sk} + 2 \times 521 \text{ Sk} = 2\,118 \text{ Sk}$). Náhrada trov konania v predmetnej veci vypočítaná podľa platnej právnej úpravy teda spolu predstavuje 28 010 Sk.

Ústavný súd preto v súlade s ustanovením § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde priznal náhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľky, ktorá bola v konaní úspešná, vo výške 28 010 Sk. Vo zvyšnej časti návrhu na priznanie náhrady trov právneho zastúpenia nevyhovel.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2005